

УДК 378.018.43:614.46
DOI: 10.33989/2226-4051.2021.23.238283

Алла Растригіна, м. Кропивницький
ORCID: 0000-0002-4393-2831

Жанна Колоскова, м. Кропивницький
ORCID: 0000-0002-4880-1443

ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ В ПОСТКОВІДНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ЗАКЛАДІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті актуалізуються питання впровадження в педагогічних ЗВО онлайн-освіти задля розвитку в майбутнього фахівця цифрової компетентності. Констатовано, що більшість науковців світу підтвердили дієвість поєднання загальноприйнятих очних форм з дистанційним навчанням і підтримали комбіноване навчання (blended learning) в постковідному освітньому просторі, що також унормовано в документах Державної служби якості освіти України. На прикладі мистецьких дисциплін представлено зміст і форми проведення занять у дистанційному режимі, що стає вагомим чинником удосконалення професійної культури педагога-музиканта сучасного формату.

Ключові слова: *постковідний освітній простір; онлайн-навчання; дистанційна освіта; педагогічні заклади вищої освіти; інноваційні технології; візуальний навчальний контент; цифрова компетентність.*

Постановка проблеми. Багаторічні дискусії науковців і вчителів-практиків щодо ефективності запровадження онлайн-навчання в систему освіти, втратили доцільність вже після першої хвилі пандемії COVID-19, коли запровадження карантину змінило життя практично кожного. Особливо це вплинуло на організацію навчального процесу в закладах вищої освіти (ЗВО), змусивши викладачів пристосовуватись до нових умов надання освітніх послуг в екстреному режимі.

Зрозуміло, що на той момент якість навчання здебільшого мала бути кращою, але, як зазначають експерти (Черепанова, 2020), обставини, що склалися, змусили професорів найпрестижніших університетів світу спрямувати свій науково-творчий потенціал на розробку та впровадження онлайн-освіти. На думку Ю. Черепанової, ще ніколи наукове співтовариство не витратило стільки сил на те, щоб започаткувати ефективні моделі дистанційного навчання. Таке рішення було викликане не тільки необхідністю підготуватися до можливого продовження пандемії,

а й причинами об'єктивного порядку, пов'язаними з актуальними потребами сучасної вищої освіти.

Відповідно до проведеного в США опитування 81% студентів вважає, що використання допоміжних цифрових інструментів істотно покращує якість освіти та їхню успішність під час навчання в університеті (Chernev, 2021). Тож, не випадково після першої хвилі пандемії переважна більшість науковців провідних університетів світу підтримали впровадження комбінованого навчання (blended learning) в сучасних закладах вищої освіти й засвідчили дієвість поєднання загальноприйнятих очних форм навчання з дистанційною роботою на онлайн-платформі (Черепанова, 2020). Про унормування змішаного (комбінованого) навчання на загальнодержавному рівні йдеться й у документах Державної служби якості освіти України (Гурак, 2021).

Отже, питання доцільності застосування дистанційної освіти в педагогічних закладах, незалежно від формату її отримання, є проблемою, вирішення якої сьогодні є дійсно на часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням пошуку адекватних відповідей на сьогоденні виклики й водночас необхідністю забезпечення загально визнаного традиційного аудиторного навчання, заснованого на багаторічному досвіді університетів, присвячено наукові розвідки сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідників (С. Бережна, С. Браммер, Н. Давідовіч, Т. Кларк, І. Прокопенко, О. Холл, Б. Чернев та ін.). Аналізуючи шляхи вирішення проблем у системі вищої педагогічної освіти, спричинених пандемією COVID-19 та ймовірним продовженням її протягом тривалого періоду, науковці наголошують на необхідності миттєво реагувати на нові обставини, приймати й здійснювати інноваційні рішення та запроваджувати дистанційне навчання з використанням різних веб-серверів, платформ, ресурсів та соціальних мереж (Кіщак, 2020).

Так, С. Бережна та І. Прокопенко зауважують, що незважаючи на очевидні труднощі запровадженого під час карантину дистанційного навчання (далеко не всі заклади були технічно готові до цього; суб'єкти освітнього процесу мали низку психологічних проблем), за результатами опитувань, серед позитивних аспектів його використання (Berezhna, Prokopenko, 2020) українські викладачі й студенти підтверджують, що якість дистанційної освіти не поступається якості навчання в очному форматі.

Студенти відмічають розвиток дисципліни та самоорганізації, що дає можливість отримати освіту в зручний час і зручному місці та рівний доступ до освіти, незалежно від місця проживання, стану здоров'я чи соціального статусу. Викладачі вказують на оновлення ролі вчителя як наставника-консультанта, який координує процес навчання, постійно вдосконалюючи власні курси задля отримання студентами відповідних компетенцій (Berezhna, Prokopenko, 2020).

Оцінюючи можливості пристосування до тривалої пандемії на фундаментальному рівні, С. Браммер і Т. Кларк наголошують на необхідності застосування у вищій освіті надійних моделей та гнучких форм і методів навчання, які дозволять безперервно адаптуватися до різних етапів «нового звичного» (Brammer, Clark, 2020). Науковці підкреслюють, що COVID-19 прискорив і активізував довготривалі педагогічні тенденції, створюючи природний експеримент, у якому перевіряється та оцінюється інноваційний ресурс дистанційного навчання. Його перші ознаки свідчать про те, що запровадження онлайн-навчання, застосованого під час пандемії, буде корисним для студентів і після кризи.

На перевагах дистанційного навчання й викладання в спеціально створеному інтернет-середовищі як у надзвичайних ситуаціях, так і у звичайному режимі акцентують увагу ізраїльські дослідники (М. Амрам, Е. Вейсблі, Н. Давідович та ін.). У надзвичайній ситуації, наголошує Е. Вейсблі, коли виникає необхідність закрити ЗВО, завдяки дистанційному навчанню забезпечуються головні функції освіти: надання освітніх послуг і набуття здобувачами будь-якого профілю освіти відповідних компетенцій. У межах традиційного аудиторного навчання дистанційна освіта також може сприяти розвиткові важливих особистісних якостей і професійних компетенцій студента, пов'язаних із саморозвитком, самоорганізацією, самоактуалізацією та самореалізацією майбутнього фахівця (Weissblei, 2020, с. 20). Саме завдяки унікальним особливостям інтернет-середовища (здатність підтримувати асинхронні та нелінійні дії, гнучкий час, відсутність визначеного місця для участі в навчанні, здатність самоскерувувати ситуацію), переосмисленню різних позицій Інтернет-спільноти (Davidovitch, Eckhaus, 2019) та застосуванню сучасних інформаційно-цифрових технологій майбутній фахівець, незалежно від форми

отримання освіти, набуває нових можливостей для формування ключових професійних компетентностей, між них і цифрової.

Метою статті є з'ясування можливостей онлайн-навчання в постковідному освітньому просторі педагогічних ЗВО та представлення інноваційних технологій візуального навчального контенту, що забезпечує розвиток цифрової компетентності майбутнього фахівця.

Методи дослідження: теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з проблеми дослідження задля визначення ключових понять і суперечностей, окреслення невирішених проблем; компаративний метод, який дав змогу зіставити різні погляди на онлайн-навчання, виявити в них загальне й особливе; узагальнення власного досвіду розвитку цифрової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах карантину, спричиненого пандемією COVID-19; систематизація та репрезентація інноваційних технологій візуального навчального контенту.

Виклад основного матеріалу. Головними характеристиками сучасної педагогічної вищої освіти є динамічність і відкритість, що уможлиблює запровадження нових концепцій, освітніх практик і педагогічних технологій в освітній процес ЗВО. Тож, онлайн-освіта як логічне продовження дистанційного навчання, стає невід'ємною частиною нової освітньої реальності в постковідному просторі ЗВО, а також ознакою дійсного оновлення системи вітчизняної педагогічної освіти, де поєднуються традиційні та альтернативні її форми.

Авторами статті зазначено, що онлайн-навчання передбачає набуття сучасним педагогом фахово спрямованих ключових компетентностей, серед яких цифрова компетентність набуває особливої значущості (Rastrygina, 2019). У зарубіжному науковому дискурсі такий формат визначається як «електронне навчання» (e-learning), де навчальний процес здійснюється за допомогою комп'ютера або іншого гаджета, підключеного до інтернету в режимі «тут і зараз». Визначення ж «онлайн» указує на спосіб отримання знань та зв'язку викладача зі студентом. Онлайн-навчання є складником дистанційного, оскільки дистанційний формат передбачає доставку контенту різними дистанційними каналами: пошта, ТВ, Інтернет (комп'ютерні мережі). Але з огляду на те, що наразі комп'ютерні мережі превалюють над

усіма іншими, для багатьох поняття онлайн і дистанційного навчання стали практично синонімами (Клевець, 2020).

Під час дистанційного навчання викладач і здобувачі освіти взаємодіють на відстані за допомогою інформаційних технологій, котрі підсилюють значимість різних способів, форм і методів перетворення навчального контенту, одним із яких є візуалізація. Тож, вважаємо за необхідне зупинитися на огляді візуального навчального інформаційного контенту – електронних навчальних відеоматеріалах, котрі підтвердили свою ефективність як в онлайн, так і змішаному навчанні у постковідному освітньому просторі педагогічних ЗВО.

Актуальність використання візуальних елементів в освітньому процесі не викликає сумнівів. В історії розвитку освіти є чимало прикладів використання наочності з метою підвищення ефективності навчального процесу, що сприятиме зменшенню часу на сприйняття й передачу навчальної інформації (Я. Коменський, І. Песталоцці, К. Ушинський, П. Блонський, Н. Менчинська, І. Лернер, М. Скаткін та ін.). Н. Гончарова, Д. Зуєв, В. Ривчин вивчили різні підходи до розробки навчальної наочності, Т. Назарова узагальнила досвід інструментальної дидактики. Такі дослідники, як Н. Манько, Г. Нікулова, В. Штейнберг спрямували свої наукові пошуки на створення сучасних класифікацій і типологій засобів візуалізації інформації за різними ознаками: когнітивний компонент, вид інформації, форма презентації тощо. Серед останніх досліджень у цій галузі відзначимо роботи С. Аранової, І. Беленкової, О. Заславської, Ж. Єрмолаєвої, Н. Павелко, А. Панічкіна та ін.

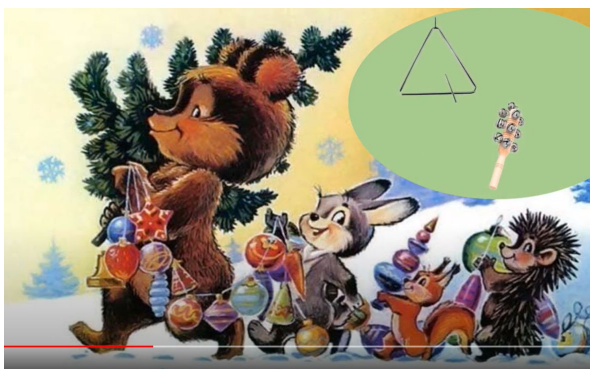
За О. Івановою, під візуалізацією навчальної інформації розуміють упорядкування та структурування великого обсягу інформації в наочний образ, який легко читається та сприймається завдяки активній роботі мислення. Засобами візуалізації є різні електронні освітні ресурси (таблиці, блок-схеми, гіперпосилання, збереження інформації у відеоформаті, автоматизований контроль і самоконтроль знань матеріалу, що вивчається) (Іванова, 2020, с. 75).

С. Аранова зазначає, що в умовах дистанційного навчання візуалізована навчальна інформація у створеному авторському педагогічному продукті (ПП) має нести необхідне дидактичне навантаження та відповідати викликам часу. Серед властивостей

візуального контенту, які сприяють підвищенню освітнього ефекту ПП, авторка називає такі: врахування віку аудиторії та невід'ємних характеристик навчальної інформації (логічність, наукова достовірність тощо), виклад контенту зрозумілою для аудиторії мовою, наявність у ньому навчальних можливостей та етичних норм, зв'язок з іншими навчальними дисциплінами, спрямованість контенту на розвиток самостійної діяльності учнів тощо (Аранова, 2020, с. 63).

На думку Л. Білоусової та Н. Житеневої, використання технології візуалізації, зокрема структурно-логічних схем, надає можливість учителю відображати систему внутрішніх зв'язків у матеріалі, що вивчається, демонструвати ієрархію ключових понять і відношень; наочно презентувати логіку та ідейне ядро навчального матеріалу. Спираючись на інтерактивність і розгорнутість таких схем, зручно показати місце нового матеріалу в структурі теми та його зв'язок із вивченим раніше (Белоусова, 2014, с. 10).

Відеопартитура як форма роботи була запроваджена до навчального процесу досить давно. Діапазон її використання є досить широким: вона затребувана як у закладах дошкільної освіти, так і в різних ланках музичної освіти. У дитячих садках музичні керівники використовують відеопартитуру, наприклад, для забезпечення роботи шумового оркестру, щоб допомогти учасникам, відсутнім на заняттях, вивчити місце свого вступу з музичним інструментом. Технічно це має вигляд анімаційного відео, у якому на тлі основної музики в певний час з'являється необхідний інструмент (дзвіночки, бубон, трикутник тощо):

Мал. 1. Скріншот відеопартитури
«Новорічний оркестр»
(автор К. Павловська)

Відеопартитура для музикантів має інший вигляд – це декілька нотних станів певного твору, які змінюються відповідно до руху музики, що надає можливість одночасно і слухати музику, і бачити її графічне зображення.

Використання відеопартитури в галузі музичної освіти має декілька векторів: для слухання музики, наприклад, на уроках музичної

літератури в навчальних закладах і для ознайомлення з новим нотним текстом або особливостями трактовки виконавця. З досвіду створення відеопартитури авторами статті: використували власноруч набрану партитуру в нотному редакторі, нарізали її рядками у графічному редакторі, а у відеоредакторі завершували створення відео – накладали аудіо на графічне нотне зображення, регулювали появу тексту згідно з рухом музики та зберігали готову роботу (див. мал. 2):

Закувала зозуленька

укр. нар. пісня в обр. В. Заволгіна

Мал. 2. Скріншот відеопартитури української народної пісні в обробці В. Заволгіна «Закувала зозуленька» (автор Ж. Колоскова)

Зауважимо, що шлях створення відеопартитури може бути й іншим – зі скачаними файлами готової нотної партитури у форматі pdf, jpg, tif, png та аудіовиконання твору у форматі mp3, оперувати якими можна у будь-якому відеоредакторі. Деякі автори відеопартитур для створення відповідного настрою відшукують графічне зображення, яке відповідає характеру музичного твору, й використовують його як тло, на якому змінюються нотні рядки.

Відеоконспект – автори статті не знайшли єдиного тлумачення поняття. За змістом варіантом відеоконспекту є запис «живої» лекції, що дозволяє викладачеві зберігати зв'язок зі студентами, але водночас позбавляє його можливості перезапису невдалих моментів лекції. Відеоконспект може використовуватися в навчальному процесі в ЗВО, на педагогічній практиці майбутніх учителів для аналізу відеоуроку на різних його етапах, виокремлених і змонтованих у короткий відеоконспект уроку (Колоскова, 2021, с. 12).

Поняття «скрінкаст» (video screen capture дослівно – відео-захоплення екрану) розуміють як цифровий відеозапис інформації, яка виводиться на екран монітору та супроводжується голосовими поясненнями, різними спецефектами та титрами. Для створення скрінкастів використовується спеціальне програмне забезпечення, таке як: CamStudio, Jing чи UVScreen Camera 4.7., OBS Studio тощо.

Скрінкастинг є різновидом підкастингу – процесу створення та розповсюдження аудіо- та відеопередач (тобто підкастів) у мережі Інтернет. Принциповою відмінністю підкастингу від інших способів поширення цифрового аудіо та відео є його стандартизація на основі протоколу RSS, яка надає можливість уніфікувати програми, створені різними авторами незалежно від їхнього конкретного змісту. На думку О. Тихонової, є три чинники на користь підкастингу: наявність єдиної форми представлення аудіо- та відеопрограм, яка є ключовим показником визначення успіху підкастингу та постійного збільшення кількості слухачів і авторів підкастів; динамічний характер підкастингу, його періодичність і серійність на відміну від разової публікації мультимедійних матеріалів; безкоштовне користування програмами підкастингу, що сприяє його широкому розповсюдженню (Тихонова, 2011, с. 129).

Скрінкастинг швидко розвивається в Інтернеті й сприяв створенню великої кількості інформаційної продукції в галузі навчання через Інтернет. На перший погляд здається, що запис скрінкастів є засобом позбавлення викладача від рутинної праці – пояснення матеріалу, але в цій формі роботи є багато переваг. Передусім скрінкаст є інструкцією, яку можна зупинити в будь-яку мить, прослухати й переглянути знову (особливо актуально для студента з поганою пам'яттю, який забуває початок речення, щойно дочитавши його до кінця). Також скрінкаст може стати в нагоді й для студента з гарними розумовими здібностями, який переглядає його, щоб поновити засвоєний матеріал у пам'яті. Разом з тим скрінкаст допоможе хворим студентам засвоювати новий матеріал разом зі своєю академічною групою, й, безумовно, є незамінним помічником у дистанційній формі навчання. Можливості скрінкастингу не мають меж і включають візуалізоване використання різних програм і сервісів із покроковим поясненням та показом матеріалу зі схемами й

прикладами. Технологія скрінкастингу є затребуваною в галузі вивчення іноземних мов, оскільки мова як засіб передачі інформації в цьому контексті є водночас і об'єктом вивчення.

На думку О. Тулупової (2018, с. 44), у контексті сприйняття матеріалу навчальне відео, створене із застосуванням технології скрінкастингу, має низку таких переваг: презентація інформації в аудіо / візуальній формі забезпечує її якісно нове сприйняття та переробку (в процес сприйняття залучаються слуховий і зоровий канали, що дозволяє закласти навчальну інформацію у довготривалу пам'ять); зручний онлайн-перегляд (файл не потрібно скачувати); асинхронний доступ до контенту; покроковий опис дій, які відбуваються на екрані; можливість акцентувати увагу користувача на важливих моментах.

Дослідники С. Арбузов і Б. Старіченко (2017, с. 21) виокремили позитивні дидактичні фактори використання скрінкасту в роботі зі студентами на заняттях ІКТ, серед яких: більш раціональне використання лекційного часу (слухач позбавлений від необхідності конспектувати лекцію, оскільки скрінкаст є у відкритому доступі); використання скрінкасту як форми звітності студента в процесі виконання самостійної роботи, коли він записує та коментує покроково виконання навчального завдання у вигляді скрінкасту; наповнення інформаційної електронної бази навчальної дисципліни зусиллями як викладацьких, так і студентських скрінкастів.

Зауважимо, що в умовах дистанційного навчання, які стали актуальними для нашої країни в останні два роки, компетенцією створення відеоконтенту за напрямом своєї спеціальності мають володіти студенти педагогічних ЗВО. Згідно зі спостереженнями Я. Фейгіна (2013, с. 7), це завдання є нелегким навіть для магістрів, оскільки запису навчального відеоматеріалу має передувати ґрунтовна підготовка: опрацювання сценарію ролика, обміркування форми подання матеріалу (що показати, що пояснити, на що звернути увагу; скільки витратити на це часу; які використовувати аудіо- та відеокодеки, щоб відзнятий матеріал був невеликий за розмірами; чи доречним є використання спецефектів для наочності відео тощо).

У процесі узагальнення досвіду та наявних методик розробки й створення навчальних скрінкастів О. Тулупова виокремлює такі позиції:

вивчення, тестування та вибір програмного забезпечення – необхідно звернути увагу на простий зрозумілий інтерфейс та керівництво користувача, вбудовані аудіо- та відео-редактори; також програмне забезпечення, окрім функції захоплення відео з екрану, має дозволяти захоплювати відео із сайтів і соцмереж;

технічне оснащення робочого місця – встановлення обраного програмного забезпечення, під'єднання колонок, навушників, мікрофона, обрання робочого місця з мінімальним шумом;

обрання тем навчальних відео – скрінкаст повинен мати інформаційну цінність для глядача, якщо тема передбачається великою за обсягом, її доречно розподілити на частини: зробити декілька уроків, щоб не послаблювати увагу та інтерес користувачів через перегляд тривалого ролика;

визначення дизайну колекції відеоуроків – створення серії уроків передбачає її однакове оформлення (єдина інтерактивна заставка, музичний супровід чи загальний фінішний слайд тощо);

написання сценарію відео – текст сценарію має бути коротким (до 3 хв.), розрахованим на охоплення всіх важливих моментів уроку, який містить опис необхідної послідовності дій (сценарій може бути побудований у вигляді таблиці, у якій прописуються всі паралельні дії – адреса інтернет-посилання, текст коментатора, дії, які відбуваються на екрані, слайди, текстові коментарі на екрані, спецефекти);

запис аудіо-супроводу скрінкаста – саме від його тривалості залежить тривалість відеоролика. Запис може бути зроблено окремо чи одночасно із записом відео, текст коментатора має бути заздалегідь підготовленим (написаним і прочитаним вголос), а вимова – емоційно забарвленою та позбавленою від заминок та слів-паразитів;

запис відео-супроводу скрінкаста – на підготовчому етапі перед записом відео необхідно прибрати все зайве з кадру та вимкнути всі месенджери, щоб виключити перезапис відео через вхідні повідомлення. Програми скрінкастингу дозволяють обрати область запису на екрані комп'ютера та задати її параметри, є можливість зупинити процес й поставити на технологічну паузу. Запис скрінкасту має відбуватися відповідно до сценарію та аудіо-супроводу з роздільною здатністю не меншою від 1280x720 (720 p), що зробить його перегляд якісним із будь-яких пристроїв

(і мобільних також) та позбавить відео від чорних смуг після завантаження в YouTube;

монтаж скрінкастів – найскладніший етап у роботі над роликом, що потребує навичок обрізки, додавання заставки, слайдів, титрів, фонові музики тощо. Закінчений проєкт можна зберігати у форматах avi чи mp4;

розміщення скрінкастів у мережі Інтернет (Тулупова, 2018, с. 45-47).

Здатність людини мислити образами є характеристикою особливого стилю мислення – візуального (Белоусова, 2014, с. 5). Яскравим прикладом використання візуального мислення є технологія скрайбінгу (від англ. scribe – «розмічати»), автором якої був Ендрю Парк. Принцип її роботи полягає в супроводі доповіді спікера миттєвими схематичними ілюстраціями, які з'являються з-під пера, ручки, маркера чи комп'ютерної миші та полегшують сприйняття інформації. Враховуючи, що людський мозок мислить образами, універсальна мова малюнка надає можливість виокремити ключові поняття та показати взаємозв'язок між ними.

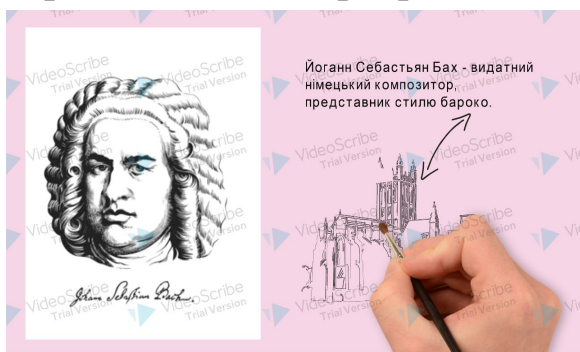
Зауважимо, що застосування скрайбінгу не передбачає наявності компетенції у техніці малюнка, оскільки важливим є розуміння коректної і зрозумілої заміни іменників і дієслів символами й образами у вигляді замальовок, графіків, ієрархічних структур, схем і діаграм, сукупність яких складає цілісний візуальний образ. Правильне поєднання слова та замальовок основних ідей теми, об'єднаних в єдину історію, і є змістом технології скрайбінгу. Перегляд скрайбінгу набагато цікавіший від перегляду звичайного відео, тому його використовують як у рекламі, бізнес-презентаціях, маркетингу, так і в освіті. Технологія скрайбінгу існує в декількох напрямках:

- скрайбінг-фасилітація – замальовка образів у режимі реального часу;

- відеоскрайбінг – використання заздалегідь підготовленого відеоролика у техніці «скрайбінг» зі звуком і музичним супроводом;

- 3D-скрайбінг – створення об'ємного образу за допомогою 3D-ручок у режимі реального часу, результатом чого буде матеріальний об'єкт, який можна буде вивчити та залишити на згадку (Чулюков, 2019).

Серед переваг скрайбінгу визначають: зручність сприйняття інформації, міцність засвоєння контенту через усвідомлення ключових позицій теми, легкість інтеграції нових знань за допомогою візуальних образів, візуалізація скрайбінгу сприяє розвитку критичного та креативного мислення і є універсальною й доступною для аудиторії. На думку В. Чулюкова, В. Дубова та О. Сидорової, застосування скрайбінгу в школі може вирішити проблему залучення школярів до процесу навчання, оскільки на відміну від звичайної презентації, ця технологія впливає на слух, зір та уяву слухача ((Чулюков, 2019, с. 71). Для створення відео у технології скрайбінг використовують такі ресурси, як онлайн-сервіс PowToon, програми VideoScribe, GoAnimate, Moovly тощо.

Мал.3. Скріншот відео у технології «скрайбінг» (автор – Ж. Колоскова)

Автори статті мають власний досвід використання технології скрайбінгу в навчальній дисципліні «Цифрові технології в мистецтві та художній культурі» в процесі роботи над створенням коротких відеороликів для уроків музичного мистецтва на допомогу майбутнім учителям.

Серед переваг даної технології маємо відзначити можливість використання анімації в процесі замальовки образів, що дійсно створює ефект історії, яка народжується на очах. Важливою є здатність акцентувати увагу або поєднувати поняття в момент викладу (позначити в тексті або поєднати). Як і будь-яке навчальне відео, відео у технології «скрайбінг» потребує ґрунтовного підходу до тексту, підбору графічних зображень, шрифту (незважаючи на великий арсенал шрифтів у програмі VideoScribe, український текст відображав лише Arial Baltic). Для роботи скрайбера розробники програми пропонують велику кількість зображень, вибір яких забезпечує їх промальовку в режимі реального часу, але для нашої роботи зі створення відео у галузі мистецтва вони, на жаль, були не придатними, тому ми звернулися до каталогу безкоштовних svg, jpg та tif зображень у мережі Інтернет. У процесі експортування готового відеофайлу в безкоштовній версії програми (вона діє протягом 7 днів після скачування на комп'ютер і має неповний набір опцій) можливо зберегти відео на комп'ютер у форматі

тов, а потім конвертувати його в mp4, avi або зберегти як ppt-файл для використання у програмі Microsoft PowerPoint, є можливість відразу викласти роботу на платформи для обміну відео (YouTube або Vimeo):

Висновки. Проведене дослідження дозволило підтвердити доцільність актуалізації проблеми запровадження онлайн-освіти як складової дистанційного навчання в постковідній освітній простір педагогічних ЗВО. Оскільки запровадження таких форм, як відеопартитура і відеоконспект, технологій скрінкастингу й скрайбінгу не тільки допомагає майбутньому вчителю легко й нестандартно організувати навчальну діяльність, урізноманітнювати заняття та сприяти розвитку у школярів комунікативних навичок, асоціативної пам'яті й креативного мислення, а й стає вагомим чинником удосконалення цифрової компетентності майбутнього фахівця – музиканта сучасного формату.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у перевірці ефективності застосування онлайн-технологій, пов'язаних із візуальним інформаційним контентом, у процесі вивчення майбутніми фахівцями-музикантами дисциплін диригентсько-хорового циклу.

Список використаної літератури

- Аранова, С., & Паничкин, А. (2020). Анализ педагогического продукта в контексте феномена визуализации информации. *Человек и образование*, 3(64), 62-69.
- Белоусова, Л. (2014). Дидактические аспекты использования технологий визуализации в учебном процессе общеобразовательной школы. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 40(2), 1-13.
- Гурак, Р. (2021). *Важливо вдосконалювати технології дистанційного навчання задля якісної і доступної освіти*. Взято з <http://www.sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/hovyny/2002-ruslan-hurak-vazhlyvo-vdoskonaliuvaty-tekhnologii-dystantsiinoho-navchannia-zadlia-iakisnoi-i-dostupnoi-osvity>
- Иванова, О., & Муравьева, И. (2020). Интерактивное электронное пособие как модульная визуализация учебной информации в старшей и высшей школе. *Школьные технологии*, 3, 73-80.
- Кіщак, Т. (2020). *Covid-19 та дистанційне навчання у закладах вищої освіти: аналітичний огляд наукових публікацій з міжнародних видань*. Взято з <https://nubip.edu.ua/node/79877>
- Клевець, О. (2020). *Чим відрізняється онлайн-навчання від дистанційного навчання*. Взято з: <https://finacademy.net/materials/article/chem-otlichaetsya-onlajn-obuchenie-ot-distantcionnogo-obucheniya>
- Колоскова, Ж., & Назаренко, М. П. (Упоряд.). (2021). *Педагогічна практика: методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності*. Кропивницький.
- Павловська, К. (2020) *Відеопартитура «Новорічний оркестр»*. Взято з <https://www.youtube.com/watch?v=18АНРeThR88>

- Стариченко, Б., & Арбузов, С. (2017). Применение скринкастинга при обучении IT дисциплинам. *Информатика и образование*, 2(281), 19-22.
- Тихонова, Е. (2011). Использование современных электронных устройств как средство повышения эффективности интеграции интернет-технологий в лингвообразовательное пространство. В Е. В. Тихонова (Ред.), *Современные модели в преподавании иностранных языков и культур в контексте менеджмента качества образования: Сб. материалов V Всерос. науч.-метод. конф.* (с. 127-140). Москва.
- Тулупова, Е. (2018). Скринкасты в дистанционном обучении пользователей библиотек. В *XVIII Междунар. науч.-практ. конф. «Менеджмент вузовских библиотек. Университетская библиотека в условиях цифровой трансформации»* (с. 41-50). Минск.
- Фейгин, Я., & Евтушенко, А. (2013). Применение программ создания Screencast (запись происходящего на экране монитора) в учебном процессе. *Вестник КРСУ*, 13(7), 6-9.
- Черепанова, Ю. (2020). *Между первой и второй: онлайн-образование на волне пандемии*. Взято з <https://education.forbes.ru/authors/online-education-vs-covid>
- Чулюков, В., Сидорова, О., & Дубов, В. (2019). Новые технологии эффективного вовлечения обучающихся в процесс обучения. *Современное педагогическое образование*, 6, 70-74.
- Шкарлет, С. (2021). *Ефективність дистанційного навчання з кожним моніторингом отримує дедалі вищі показники*. Взято з <https://mon.gov.ua/ua/news/efektivnist-distancijnogo-navchannya-z-kozhnim-monitoringom-otrimuye-dedali-vishi-pozitivni-pokazniki-sergij-shkarlet>.
- Berezhna, S., & Prokopenko, I. (2020). Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(1(2)), 130-135.
- Brammer S., & Clark T. (2020). COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures. *British Journal of Management*, 31, 453-456.
- Chernev, B. (2021). *29 Astonishing E-learning Statistics for 2021*. Retrieved from <https://techjury.net/blog/elearning-statistics/#gref>
- Davidovitch, N., & Eckhaus, E. (2019). Factor Affecting the Decision Process of Selecting an Academic Conference. In *A Virtual Higher Education Campus in a Global Word. The Role of the Academic Campus in an Era of Technological Progres*. New York. Nova.
- Rastrygina, A. (2019). Digital Art as a innovative resource of professional artistic education. In *Culture – Art – Education/ Scientific publishing house in pedagogical Universety maned KEN* (pp. 252-261). Krakow.
- Weissblei, E. (2020). *Distance learning during the state of emergency due to the closure of education institutions because of the spread of coronavirus*. *Knesset Research and Information Center*. Retrieved from https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/6c81656c-de69-ea11-8113-00155d0af32a/2_6c81656c-de69-ea11-8113-00155d0af32a_11_13919.pdf

Alla Rastrygina, Zhanna Koloskova

ONLINE LEARNING IN THE POST-COVID EDUCATIONAL SPACE OF PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION

The article highlights the issues related to the need of introducing online education as an innovative form of learning in the post-COVID educational space of pedagogical educational establishments, mastering which becomes the basis for the development of specific elements of digital competence of future specialists.

It was stated that in finding ways to solve problems in the system of pedagogical higher education caused by the COVID-19 pandemic and its probable continuation over a long period, scientists stressed the need to respond immediately to new circumstances and introduce distance learning using various web servers, platforms and resources, and social networks.

Given the analysis of scientific sources and the results of expert verification of the feasibility of using digital assistive devices during the transition to distance learning related to quarantine measures, it is confirmed that most scientists from the world-leading universities have confirmed the effectiveness of combining common forms of offline learning with distance learning on the online platform and supported the introduction of blended learning in the post-COVID educational space of higher education institutions.

The use of online learning in the post-COVID educational space of pedagogical institutions of higher education, regardless of the format of its receiving (online or offline), is standardized at the national level and confirmed in the documents of the State Education Quality Service of Ukraine.

The content and forms of the distantly conducted classes are presented in the example of art subjects. Not only does it cause the change of teaching technologies in the art educational space of higher education institutions, but it also becomes an essential factor in improving the professional culture of a modern music teacher.

Keywords: *post-COVID educational space; online learning; distance education; pedagogical institutions of higher education; innovative technologies; visual educational content; digital competence.*

References

- Aranova, S., Panichkin, A. (2020). Analiz pedagogicheskogo produkta v kontekste fenomena vizualizacii informacii [Analysis of the pedagogical product in the context of the phenomenon of information visualization]. *Chelovek i obrazovanie*, 3(64), 62-69 [in Russian].
- Belousova, L. (2014). Didakticheskie aspekty ispolzovanija tehnologij vizualizacii v uchebnom processe obshheobrazovatelnoj shkoly [Didactic aspects of the use of visualization technologies in the educational process of a comprehensive school]. *Informacijni tehnologii i zasobi navchannja*, 40(2), 1-13 [in Russian].
- Berezhna, S., & Prokopenko, I. (2020). Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(1(2)), 130-135.
- Brammer, S., & Clark, T. (2020). COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures. *British Journal of Management*, 31, 453-456.
- Cherepanova, Ju. (2020). *Mezhdju pervoj i vtoroj: onlajn-obrazovanie na volne pandemii* [Between the first and the second: online education in the wake of the pandemii]. Retrieved from <https://education.forbes.ru/authors/online-education-vs-covid> [in Russian].
- Chernev, B. (2021). *29 Astonishing E-learning Statistics for 2021*. Retrieved from <https://techjury.net/blog/elearning-statistics/#gref>
- Chuljukov, V., Sidorova, O., & Dubov, V. (2019). Novye tehnologii effektivnogo вовлеченija obuchajushhihsja v process obuchenija [New technologies for effective involvement of students in the learning process]. *Sovremennoe pedagogicheskoe obrazovanie*, 6, 70-74.
- Davidovitch N., & Eckhaus E. (2019). Factor Affecting the Decision Process of Selecting an Academic Conference. In *A Virtual Higher Education Campus in a Global Word. The Role of the Academic Campus in an Era of Technological Progres*. New York. Nova.
- Fejgin, Ja., & Evtushenko, A. (2013). Primenenie programm sozdaniija Screencast (zapis proishodjashhego na jekrane monitora) v uchebnom processe [The use of programs for creating Screencast (recording what is happening on the monitor screen) in the educational process]. *Vestnik KRSU*, 13(7), 6-9 [in Russian].
- Hurak, R. (2021). *Vazhlyvo vdoskonaliuvaty tekhnolohii dystantsiinoho navchannia zadlia yakisnoi i dostupnoi osvity* [It is important to thoroughly understand the technology of remote sensing for knowledge and accessibility]. Retrieved from <http://www.sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/hovyny/2002-ruslan-hurak-vazhlyvo->

- vdoskonaliuvaty-tekhnologii-dystantsiinoho-navchannia-zadlia-iakisnoi-i-dostupnoi-osvity [in Ukrainian].
- Ivanova, O., & Muraveva, I. (2020). Interaktivnoe elektronnoe posobie kak modulnaja vizualizacija uchebnoj informacii v starshej i vysshej shkole [Interactive electronic manual as modular visualization of educational information in senior and high school]. *Shkolnye tehnologii*, 3, 73-80 [in Russian].
- Kishchak, T. (2020). *Covid-19 ta dystantsiine navchannia u zakladakh vyshchoi osvity: analitychnyi ohliad naukovykh publikatsii z mizhnarodnykh vydan [Covid-19 that distance from the mortgage of food education: an analytical look at scientific publications from international views]*. Retrieved from <https://nubip.edu.ua/node/79877> [in Ukrainian].
- Klevets, O. (2020). *Chym vidrizniaetsia onlain-navchannia vid dystantsiinoho navchannia [How to get online from a remote website]*. Retrieved from <https://finacademy.net/materials/article/chem-otlichaetsya-onlajn-obuchenie-ot-distantcionnogo-obuchenija> [in Ukrainian].
- Koloskova, Zh., & Nazarenko, M. P. (Comps.). (2021). *Pedahohichna praktyka: metodychni rekomendatsii dlja zdobuvachiv vyshchoi osvity pershoho (bakalavrskoho) rivnia spetsialnosti [Pedagogical practice: methodical recommendations for health education in the first (bachelor's) level of specialty]*. Kropyvnytskyi [in Ukrainian].
- Pavlovska, K. (2020) *Videopartytura "Novorichnyi orkestr" [Video score "Novorichnyi orkestr"]*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=18AHPeThR88> [in Ukrainian].
- Rastrygina, A. (2019). Digital Art as a innovative resource of professional artistic education. In *Culture – Art – Education/ Scientific publishing house in pedagogical Universety maned KEN* (pp. 252-261). Krakow.
- Shkarlet, S. (2021). *Efektivnist dystantsiinoho navchannia z kozhnym monitorynhom otrymuie dedali vyshchi pokaznyky [Effectiveness of remote sensing with skin monitoring will eliminate the indicators]*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/efektivnist-distancijnogo-navchannya-z-kozhnim-monitoringom-otrimuye-dedali-vishi-pozitivni-pokazniki-sergij-shkarlet> [in Ukrainian].
- Starichenko, B., & Arbuzov, S. (2017). Primenenie skrinkastinga pri obuchenii IT disciplinam [The use of screencasting in teaching IT disciplines]. *Informatika i obrazovanie*, 2(281), 19-22 [in Russian].
- Tihonova, E. (2011). Ispolzovanie sovremennykh jelektronnykh ustrojstv kak sredstvo povysheniya jeffektivnosti integracii internet-tehnologij v lingvoobrazovatelnoe prostranstvo [The use of modern electronic devices as a means of increasing the efficiency of the integration of Internet technologies into the linguistic space]. In E. V. Tihonova (Ed.), *Sovremennye modeli v prepodavanii inostrannykh jazykov i kul'tur v kontekste menezhmenta kachestva obrazovanija: Sb. materialov V Vseros. nauch.-metod. konf.* (pp.127-140). Moskva [in Russian].
- Tulupova, E. (2018). Skrinkasty v distancionnom obuchenii polzovatelej bibliotek [Screencasts in Distance Learning for Library Users]. In *XVIII Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. "Menedzhment vuzovskih bibliotek. Universitetskaja biblioteka v uslovijah cifrovoj transformacii"* (pp. 41-50). Minsk [in Russian].
- Weissblei, E. (2020). *Distance learning during the state of emergency due to the closure of education institutions because of the spread of coronavirus. Knesset Research and Information Center*. Retrieved from https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/6c81656c-de69-ea11-8113-00155d0af32a/2_6c81656c-de69-ea11-8113-00155d0af32a_11_13919.pdf

Одержано 06.04.2021 р.